

A falugazdászok szerepe és története

Szabó Bálint

DOI: 10.14267/VILPOL2023.02.09

A falugazdászok egyfajta tanácsadóként és kapocsként működnek a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara és a gazdálkodók között. Feladatuk sokrétű, legfontosabb tevékenységük a gazdálkodók tájékoztatása és segítése az uniós támogatások megszerzésében. Naprakész ismeretekkel látják el a termelőket, hatósági feladataik közé tartozik továbbá például az őstermelői igazolványok kiállítása, a termésbecsléssel, állapotminősítéssel összefüggő adatgyűjtési és adatszolgáltatási feladatok ellátása, a mezőgazdasági káresemények felmérése, vagy a kölcsönös megfeleltetéssel kapcsolatos ellenőrzés (azaz megvizsgálják, hogy a mezőgazdasági termelők betartják-e az emberi egészségre, a növény- és állategészségügyre és az állatjólétre vonatkozó szigorú európai uniós normákat).

A kamara szándéka, hogy minél több bürokratikus terhet vegyen le a gazdálkodók válláról, ezzel segítve azt, hogy a gazdák így a termelésre és az értékesítésre koncentrálhassanak. 2014. január 1.-től a NAK-hoz került a falugazdász hálózat – ez előtt a kormányhivatalokhoz tartoztak –, így a gazdálkodók egy helyen, egyetlen irodában el tudnak intézni minden, a kamara hatáskörébe tartozó ügyet. 2019-től átalakításra került a falugazdász hálózat, az addigi rendszerrel ellentétben a falugazdászok a kisebb településeket nem hetente, hanem igény szerint látogatják. Egyúttal célként fogalmazódott meg a legkisebb gazdálkodók technológiai robbanásra való felkészítése. Azonban a falugazdászok szolgáltatásait mind a legkisebb, mind a legnagyobb gazdálkodók igénybe veszik és értékesnek tartják. 2020-tól a kamara végzi a családi gazdaságok nyilvántartását, emellett átvette a mezőőr-szolgálattal, hegyőrségekkel és a meg nem művelt mezőgazdasági területek nyilvántartásával kapcsolatos feladatokat is. Jelenleg 1700 irodában végzi 600 falugazdász a tagok ügyeinek intézését, tájékoztatását. 2014-ben a falugazdászok száma kb. 670-re volt tehető.

A falugazdász mint szakma eredete a dualizmus korára nyúlik vissza. 1896-ban Darányi Ignác földművelésügyi miniszter létrehozta a gazdasági tudósítók hálózatát, akik feladata az olyan mezőgazdasági információk összegyűjtése volt, mint például a termésbecslés és növényegészségügyre vonatkozó információk. Hat állattenyésztési kerületi felügyelőt is kinevezett, akiknek feladatuk az volt, hogy a szarvasmarha-, a sertés-, a juh-, a baromfitenyésztés és a tejgazdaság fejlesztéséhez a gazdáknak tanácsot adjanak. 1913-ban már 41 tanácsadó testület működött, mintegy 150 felügyelővel. Feladataik közé tartozott többek között az eredményes gazdálkodás feltételeinek tanulmányozása, gazdatanfolyamok szervezése, kártevő irtás ellenőrzése.

A gazdasági tudósítók hálózata mellett 1921-től megalakult a Magyar Királyi Gazdasági Felügyelő Kar, 1949-ig működött, 480 fővel. Ők a szakminisztérium irányítása alatt álltak, 5 „regionális” főfelügyelő alá rendelve, a járások szintjéig kiterjesztve. Az információgyűjtési feladataikon kívül már hatósági jogkörrel is rendelkeztek, így feladataik közé tartozott a miniszter szakszerű tájékoztatása a terület mezőgazdasági viszonyairól, a földművelésügyi kormányzat

gazdaságfejlesztő kezdeményezéseinek sikerre vitele, valamint közvetlen kapcsolattartás a községek gazdaközösségeivel, törvények végrehajtásának ellenőrzése, javaslattétel a szükséges intézkedések megtételére. A járásban egy gazdasági felügyelőre mintegy 50 település jutott, így ebben a rendszerben is jelentkezett az a hiányosság, hogy mind a szakigazgatás, mind az érdekképviselő – a szerteágazó feladatok és a nagy terület miatt – szinte alig ért el az egyéni termelőkhöz.

Az 1942. évi mezőgazdasági törvény kívánt ezen segíteni a gazdasági előjáró intézményének életre hívásával. A Gazdasági Előjáróság volt az akkori Földművelésügyi Minisztérium alsófokú szerve, az előjáró pedig a községek mezőgazdasági szaktanácsadója. Nagyobb településeken külön, több kisebb településnél körzetenként működött egy-egy előjáró. 1947-től párhuzamosan létrejött a falugazda (gazdajegyző) intézmény is 190 fővel. A döntően okleveles gazdákból álló hálózat az alapvetően hatósági munkát végző gazdasági felügyelő kar mellett a gazdákkal való folyamatos kapcsolattartást volt hivatott ellátni. 1949-ben mindkét hálózatot felszámolták. Helyüket a megyei és járási tanácsi mezőgazdasági osztályok vették át. Az 1960-as évek elejére befejeződött a mezőgazdaság szocialista átszervezése, egyúttal az egyéni vállalkozások gyakorlatilag teljes felszámolása, így nem is volt szükség tanácsadó hálózatra. Az 1970-es években azonban ismét megjelent a háztáji gazdálkodás, ezek szaktanácsolását és integrálását a tsz-ek háztáji agronómusai látták el.

A rendszerváltást követően kormányhatározat alapján 1994. március 1-jén kezdte meg működését a magyarországi falugazdász hálózat, amelyet a megyei földművelésügyi hivatalok működtettek. 768 fővel indult a szervezet, noha az eredeti tervek 1500 fős hálózat létrehozását látták ideálisnak. Megbízatásuk célja a mezőgazdasági termelők segítése és információval való ellátása volt. 1997-től már hatósági feladatot is elláttak a gazdajegyzők: az őstermelői igazolványok kiadását végezték. 2004-ig bezárólag többször kezelt cserélt a falugazda-hálózat működtetése. Létszámuk az ezredfordulóra az ezer főt is meghaladta, majd fokozatosan leépítések következtek. Az ekkortájt kialakult feladatkörük már szinte teljes egészében a mostanihoz volt hasonló. A feladatok kibővítésére a 2004-es EU-s csatlakozáskor került sor, amikor is az igencsak fontos, az uniós támogatásokról való tájékoztatással és megszerzéssel bővült munkájuk köre.

Források

https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/21434/A_falugazdasz_halozat___sajtoanyag.pdf/0e189ff1-2109-465f-b67f-ac885ba2297e Letöltés dátuma: 2023.04.02.

<https://www.hellovidek.hu/gazdasag/2020/01/10/uj-feladatok-varnak-a-falugazdaszokra-ezekben-is-segitenek-mostantol> Letöltés dátuma: 2023.04.02.